

2014. aastal Zermattis, kuulsa Matterhorni mäe jalamil toimunud Šveitsi orienteerumisnädal (SOW) oli läbi aegade suurim

Kokku osales 4616 orienteerujat 37 riigist. Meeste eliitklassis oli kohal suur osa maailma paremikust ja kokkuvõttes saavutas esikoha šveitslasest 4-kordne maailmameister Daniel Hubmann. 144 mehe konkurentsis sai vigastusega kimpus olnud loo autor Peeter Pihl 55. koha. Eestlastest osalesid veel Daisi Saetalu, Kirti Rebane, Triin Vask, Riina Laev, Urmas Laev, Margus Klementsov, Margus Jaanus, Kalev Kukk, perekond Zernant ja võib olla keegi veel.

Esimene SOW toimus 1996. aastal Brunnenis ja tänavune võistlus oli järjekorras kuues. Viimasel ajal toimub SOW iga kahe aasta tagant ning 2016. aastal on taas võimalus seda ilu ja valu nautida Engadinis, St. Moritzis.

foto: Peeter Pihl

foto: erakogu

Hõre õhk ja huvitav maastik teevad meele rõõmasaks. Olen umbes 2850m kõrgusel

Minu esimene Šveitsi mitmepäevajooks

Triin Vask

Valisin selle võistluse soovist kogeda midagi erilist nii orienteerumistehnika kui ka maastike poolest. Lisaks harjumatuks maastikele sai ära proovitud, kas ja kuidas mõjutab liikumis- ja mõtlemisvõimet hõre õhk.

Nii oligi, et tõusudel tuli kõndida, finišisirgel harjumuspärane spurtimine tahtis silme eest mustaks võtta. Vaid tasasel maal ja mäest alla sai pisut jooksusammu nautida.

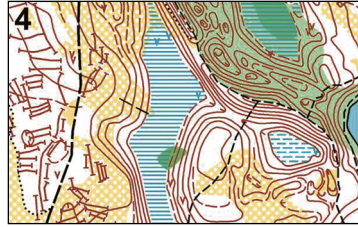
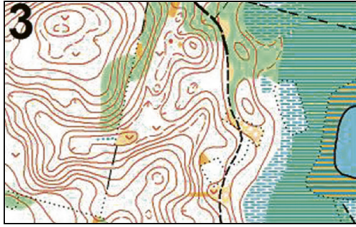
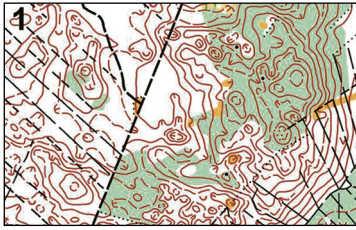
Võtsin eesmärgiks rajad võimalikult puhtalt läbida, nautida just kõige tehnilisemaid lõike ja tulla ilma vigastusteta tagasi.

Avatud maastikul orienteerumine oli huvitav kogemus. Näha võid küll kaugelt, aga kaardilt pidepunkte leida ja neid maastikul eristada polnud üldse lihtne. Ülilahe vaade avanes nõlval, mis mikroreljeefi tõttu meenutas mäesuusa „moguli“ nõlva – see oli pisikesi inimesi täis. Kes jooksis või ronis eri suundades, kes seisis ja vaatas nõutult ringi. Paaril päeval lisasid põnevust ilmaolud, kui maastikule peale vajunud pilv vähendas nähtavust mõnekümne meetrini.

Loen oma eesmärgi täidetuks, kuue stardi peale tegin vaid kolm-neli alla kahe minutit viga, needki lihtsamatel etappidel, arvatavasti hapnikuvähesuse tõttu.

Vaba aja sisustasime matkates, huviväärsusi külastades, transpordivahenditeks erinevad tõstukid ja rongid. Ma ei pidanud pettuma, need kaheksa päeva Zermattis ilusate mägede vahel ja kuus põnevat orienteerumiserada ületasid mu ootused!

KAARDIÜLESANNE

Kas tunnend Eesti orienteerumiskaarte? III

Ajakiri Orienteeruja korraldab tänavu Eesti orienteerumiskaartide äratundmisvõistluse. Igas ajakirjanumbris avaldame neli kaardifragmenti erinevatelt orienteerumiskaartidelt. Osalejatel tuleb ära arvata iga fragmendi asukohamaakond ja kaardi nimi, millelt vastav fragment pärit on.

Ülesannete koostajad on Jaanus Reha ja Margus Klementsov ning vastused tuleb saata e-posti aadressile rejaanus@hotmail.ee. **Kolmanda voo vastuste saatmise tähtaeg on 15. november 2014.** Vastajate tulemused läbi aasta summeeritakse ning parimaid ootavad auhinnad. Võrdsete punktide korral on otsustavaks vastamise kiirus. Väikese vihjena olgu öeldud, et üks neist on tulevase suurvõistluse tõttu keeluala. Teisi kaarte tuleks otsida põhja poolt.

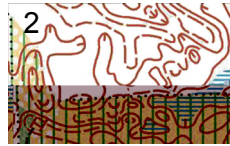
Head nuputamist!

Toimetusse laekus jälle ainult üks vastus, mille saatis Margus Jaanus. Loodame, et tubasem aeg toob rohkem vastuseid. Kui ka kõiki kaarte ära ei tunne, siis ka ühe kaardinimega vastus on vastus.

Eelmise numbriga kaardiülesande vastused

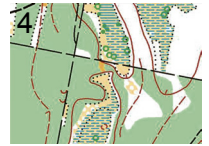
Linna küla 2007052, Ida-Virumaa

Põlula 2012074, Lääne-Virumaa

Praali-Ootsipalu 2002039, Võrumaa

Tähtsoo 2002005, Saaremaa

HEA VARUSTUS TAGAB RAHULOLU!

Naastarid, säärised, kaitseprillid, kompassid, o-vahendid nii tipptegijale kui harrastajale!

O-KAUBAD

■ Sticky 2014 M side

■ Bold 2014

■ Bold W Capri

■ Supra 2014

■ New Integ

■ Integrator High

Müügil päevakutel ja suurematel võistlustel!

Orienteerumiskauba OÜ
Nurmenuku tee 9 / Randvere / 74001 Viimsi
tel. 504 6904
agu.koppa@mail.ee

Hullud, kuid ohutud

Emotsioone ja ekstreemsusi
Inglismaalt

MARE KITSNIK

Arvo Järvet, Jaak Jaagus (reisi eestvedaja),
Mare Kitsnik, Ingrid Ranna, Helle Rennu, Toomas Koppel, puuduvad Heli
Järvet ja Aime Jaagus (teine eestvedaja)

kõik fotod: Airne Jaagus

Ilma vileta rajale ei lubatud

Esimene päev Swindale Southi mägimassiivi idanõlval pani tõsiselt proovile nii meie varustuse kui ka füüsilise ja vaimujõu

Infobuketist saime teada, et Inglismaal ei piisa orienteerumisarjale minekuks kompassist ja SI-pulgast. Absoluutselt kohustuslik atribuut on ka vile (mida õnnetuse korral tuleb vilistada rütmis kuus vile ja minutiline paus), ning et raskete ilmastikutingimuste korral võidakse teha kohustuslikuks ka kapuutsiga vihmakindla jaki (*cagoule*, *cag*) kandmine.

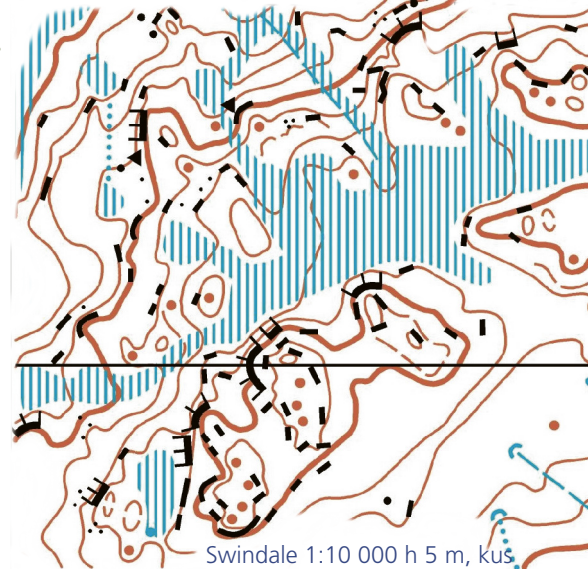
Võistluspaiga poole sõites sai järjest selgemaks, et täna tulebki selline raskete oludega päev – vihm muutus aina tihedamaks. Startimineku alguses oli vile ja riietuse kontroll, mille läbisime edukalt teisel katsel (pärast müügitelgist vile ostmist). Start anti 180 meetrit võistluskeskusest kõrgemal lageda mäe tipus, kus vihmajakkidesse mähkunud

Augusti alguses, kui Eestimaal valitses troopiline suvekuumus, pakkis meie kaheksaliikmeline seltskond reiskotid ning suundus eestlaste jaoks harjumuspärasema kliimaga paika – jahedapoolsele ja vihmasele Inglismaale. Meie röömsameelsesse gruppi kuulus neli orienteerijat Saku ja kaks Ilvese klubist, lisaks kaks mitteorienteerijat, ning me olime otsustanud end proovile panna Inglismaa viiepäevajooksul „Lakes 5 Days“.

www.lakes5.org.uk

orienteerujad ravis kiviaia ääres kõssitasid ja stardiluba ootasid. Ja tuligi hakata liikuma mööda *felli* – lainjat kõrgemat tasandikku, mille taimkatteks oli põhiliselt kanarvik ja madalamates niisketes kohtades turbasammal.

Et maastikul ei kasvanud ühtegi puud, oli kaardil kokku hoitud kollast trükivärvi ning kujutatud lagedad alad valgena. Ilm muutus kogu aeg hullemaks: lisaks ülitihedale vihmale, mis takistas (eriti prillidega jooksjatel) arusaamist, mis üldse toimub ja kuhu teel ollakse, puhus ka nii kõva tuul, et kohati oli äärmiselt raske end õigesse suunda suruda. Kontrollpunktid ei olnud, vaatamata lagedale, sugugi kerged – enamasti tuli neile läheneda suunaga ning nad olid nii osavalt kaljude ja kivide taha paigutatud, et enne täpset kohalejõudmist polnud oma punkti võimalik näha. Küll aga paistsid teel ühtelugu teiste klasside KPd. Finišiks oli lihtsalt tähis ja komposter keset mäge, ning

Swindale 1:10 000 h 5 m, kus lagedad on märgitud valgega

sealt tuli veel matkata paar kilomeetrit mäest alla võistluskeskusesse, kus sai tulemused maha laadida. Võistleja sai harjumuspärase lipiku vaheaegade, oma hetkekoha ning hetkeliidri ajaga. Kõige mõnusam oli aga saada kätte kaaslaste ulatatud kuum kohv, mida alguses oli päris raske külmast värisevate käte vahel hoida.

MARE: Kogu oma orienteerujakarjääri jooksul pole ma selliseid ilmastikutingimusi kogenud – kohati oli tõesti tunne, et me pole mitte võistlusrajal, vaid ellujäämiskursusel. Mida lähemale lõpule, seda tavalisemad aga tuul ja vihm tundusid ning finišis oli meel juba täitsa röömus!

ARVO: Kukkusin rajal mägiojakesse kõhuli. Seal oli mõnus soe vesi, tundsin end nagu spaas ega tahtnudki kohe püsti tõusta. Tahtsin veel külmunud ihuliikmeid soojendada. Kuid kaasvõistlejad hakkasid juba abikätt ulatama ja tuli ikka tõusta.

Mitteorienteeruja AIME: Ma sain paari inglasega jutule ja ütlesin neile ka, et te olete ikka täiesti hullud, et sellise ilmaga rajale lähete. Mille peale nemad röömsalt vastasid: „Yes, we are crazy but we are harmless.“ (Jah, me oleme hullud, aga me oleme ohutud)

Nagu Lõuna-Eestis

Teise võistluspäeva hommik näitas, et Inglismaa ilm on tõesti väga muutlik. Helesinises taevas säras päike, sooja oli umbes 20 kraadi ning igale poole avanesid kaunid vaated. Kavas oli lühirada Simpson Groundis, kus ka maastik oli eilsest hoopis erinev. Tundsimine end päris koduselt: oli nii vanemat kui nooremat metsa, sood, palju risu ja mahalangenud puid, millest üle ronida või alt läbi pugeda. Erinevalt Eestist olid kivide asemel peamiselt kaljud, aga rada oli üsna eestipärane: punktid

asusid enamasti tippudel või orvandites ja seega meile suurt peavalu ei valmistanud. Inglise ise küsisid siiski aegajalt üksteiselt, kus nad kaardil on või kus mõni punkt paikneb.

Ka kolmas päev Grizedale North Westis oli üsna eesti moodi, täpsemalt Lõuna-Eestile sarnane: maastikku iseloomustas peamiselt tihe mets ja liigestatud reljeef. Stardiaegade loosimisel oli muuseas arvestatud, et sama klubi võistlejad läheksid rajale lähedastel aegadel. Nii olid kõigi meie stardiajad veerand tunni sees, mis tegi võistlusele

saabumise mugavaks ja kellelgi ei olnud vaja enne starti mitu tundi oodata. Pärast võistlust saime liigse ajakaota ümbruskonda avastama sõita ning jõudsimel õhtul nautida suurepärase majutuskoha mõnuseid. Meie elupaigaks oli „laut“, Brooklands Barn, tegelikult muidugi mugavaks majaks ehitatud kõrvalhoone kunagisest farmist.

Saime teada, et paljudes majapidamises „karjatatakse“ loomade asemel turiste. Väljast väiksed kivihooned olid seest üllatavalt ruumikad. Meie õdusa majakese üks osa oli kaarjas

klaasveranda – conservatory, mille me otsekohe mugandatult konservatooriumiks tõlkisime. Konservatoorium kujunes meie lemmikistumiskohaks, kus sai hilisõhtuni rajaläbimisi analüüsitud ja niisama juttu veeretatud.

MARE: Inglased on tõesti viisakad. Sellega olime juba harjunud, et stardikohtunik soovib iga päev iga minutil startijaile head jooksu. Täna aga kuulsin ka rajal, kuidas üks orienteeruja küsis teiselt, kus ta kaardil asub, teine näitas ning soovis seejärel ka „Have a nice run!”

TOOMAS: Täna ei leidnud ma rägastikust üht punkti kohe üles ja väljendasin oma emotsioone otsekoheaselt nagu tõeline eestlane „Kuradi kurat!”. Oma üllatuseks sain kohe ka vastuse. Põõsa tagant kostus nõusolev „Perkele joo!”

JAAK: Võistlusjärgses jäätisesabas seisis minu ees väike seltskond: umbes 10-aastane poiss koos ema ja vanaemaga. Kui järjekord nendeni jõudis, esitas tellimuse poiss, kes kõva selge hääle ja kauni inglise hääldusega tellis kõigepealt jäätise vanaemale, seejärel emale ja lõpuks endale. Kogu noore mehe olemusest oli tunda, et tegemist on tõelise inglise džentelmeniga.

Palverännak

Neljas päev toimus kohas nimega Pike O'Blisco and Blea Tarn (700 meetrit merepinnast) ning pakkus jällegi ekstreemseid elamusi, küll hoopis teistlaadi kui võistluste avapäeval. Start oli võistluskeskusest kahe kilomeetri kaugusel ja korraldajad palusid selle maa läbimiseks varuda tunnijagu aega. Miks nii palju? Kõik sai selgeks, kui starditeed alustasime, see kulges otsejoones küllalt järsku nõlva mööda 400 meetri kõrgusele mäkke. Orienteerujad liikusid nagu sipelgad üksteise taga reas ikka kõrgemale ja kõrgemale lõputult kaugel tunduva tipu poole. Siin ja seal keegi peatus, istus ja tõmbas hinge või jagas kaaslastega oma kartust, et see tee ei lõpe kunagi ja et praegu paistva tipu taga on tegelikult veel järgmine. Keegi avaldas ka arvamust, et tegemist on orienteerujate palverännakuga. Ronimisele tuli ühel hetkel siiski lõpp ja jõudsime starti. Rajal meid ükski tõus enam üllatada ei suutnud, küll aga

forodi: Aime Jaagus

Pool maad starti on käidud, pool on ees

oli punktide leidmine väiksema mägedes orienteerumise kogemusega inimestele paras väljakutse. Vaated olid aga kogu raja ulatuses tõesti vapustavalt kaunid!

Mitteorienteeruja AIME: Ronisin ka selle mäe otsa ja see kinnitas mu arvamust orienteerujate hulluse kohta. Nad mitte ainult ei roni mäe otsa, vaid teevad seal veel starti ka! Sellepärast mulle meeldibki orienteerumisreisidel kaasas käia, et siis satub põnevatesse kohtadesse, mis tavaturistide marsruutidest kindlasti eemale jäävad.

HELLE: Lake Districti piirkonda, kus võistlused toimusid, peavad Inglismaa üheks kõige-kõige kaunimaks piirkonnaks nii turistid kui ka inglased ise. Sattusin täna starti minema koos inglannaga, kes korduvalt öhkas: „It's so nice! It's so beautiful!” Mul jäi üle temaga vaid nõustuda.

Viies päev. Lambaaedikud

Inglismaa üheks tunnuseks võib kindlasti pidada lambaid – neid oli näha kõikjal: maanteed ääres ja ka orienteerumisaradadel. Viimasel võistluspäeval Hampsfell and Eggerslackis oli maastikul eriti palju kiviaedu-lambaaedikuid

(lambad ise olid küll ära viidud), mida tohtis ületada vaid kaardil märgitud kohtades: seal olid kiviaia sisse ehitatud spetsiaalsed astmed. Viimase päeva maastikku iseloomustasid veel kaardil halli värviga kujutatud paljad lubjaki-viplatood, mis olid vihmaveega

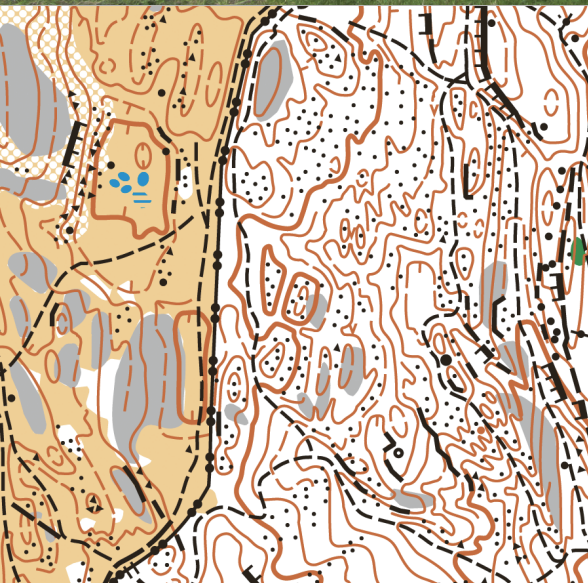

Vapustavate vaadetega Pike O'Blisco 1:10 000 h 5 m

tugevasti kulutatud ja lõhesid täis. Selliseid paljaskarsti vorme nimetatakse karrideks ja neid polnud me varem näinud. Raja läbimist raskendasid veel kõrged sõnajalad ja astelpõõsad.

Kiviaedu tuli ületada ettenähtud kohtades

Hellele võidu ja juubeli-sünnipäeva puhul

Teed ja rajad, sihid ja liinid, kivid ja sood ja kõlvikupiirid. Orvandid, ninad, augud ja tipud, tihedad metsad ja lagendikud.

Vaatad ja ootad, jooksed ja kõnnid, ronid ja kukud, naudid ja sunnid. Kulged ja otsid, eksid ja leiad, kaotad ja võidad, särad ja hoiad!

ja kitsas (1,5 km) Windermere'i orujärves, milles olime soojale veele vaatamata küll ainsad suplejad.

Kui võistlus aga päris otsa sai, sõitsime väikesele Šotimaa tuurile. Vasakpoolse liiklusega olime selleks ajaks kohanenud ja harjunud ka kitsaste kiviaedade vahelistel külateedel sujuvalt sõitma. Nüüd kihutasime mööda kiirteed põhja poole ja jõudsime õhtuks võrratusse Edinburghi. Nautisime vaateid tuledega valgustatud kindlusele ja saime osa esitluskunste tänavafestivali melust High Streetil. Järgmisel päeval külastasime Perthi linna lähistel väarikat Scone'i lossi, kus tundsim eelkõige ajalooõhku: siin on paljude sajandite jooksul toimunud Šoti kuningate kroonimised ja parlamentide ametisse pühitsemised. Veel käisime Invernessis Kaledoonia kanali lüüside juures, otsisime Loch Nessi järvelt müütilist koletist ning sõitsime kõigest Suurbritannia kõrgeima tipu Ben Nevis (1344 m) kõrvalaheliku nõlvadel. Päris tippu me küll ei jõudnud, sest selleks rännakuks oleks kulunud terve päev, mitte paar tundi nagu orienteerumisvõistluste tipu vallutamisel. Kas Ben Nevis jääb ka edaspidi Suurbritannia kõrgeimaks tipuks või muutub mäetipu staatus seoses Šotimaa iseseisvusreferendumiga, selgub 18. septembril 2014.

Oma rännaku lõpuks jõudsime Hadrianuse vallini, mille rajasid oma kunagise põhjapiiri kaitseks roomlased. Tagasihoidlik kivimüür on püsinud pea 2000 aastat (mitte küll tervikuna) ja kõidab oma lihtsa karmi olekuga paljusid matkajaid, olgu nad Inglismaad avastamas autoga, rattaga või jalgsi.

Päevad möödusid kiiresti ja oligi aeg kodu poole lendama hakata. Rääkisime omavahel, et tunne on, nagu sõidaks Eestisse soojamaa poole ning jõudsimegi tagasi Eestimaa selle aasta viimasel kuul päeval. Järgmisel päeval oli võimalik reisil kogutud vormi proovida Mustamäe teispäeval. Harjumusest sai ka vile pükste taskusse pistetud ning tõusud tundusid olematutena. Peas aga keerlevad juba mõtted, kust võiks leida järgmisi põnevaid orienteerumiseklusi.

Ja saigi võistlus läbi ning lõplikud punktid löödi kokku. Punktiarvestus oli veidi omapärane, kuid peab tunnistama, et päris nutikas. Nimelt liideti kokku mitte päeva ajad, vaid iga päeva kohapunktid ja halvim viiest päevast arvestati maha. Meie seltskonna au aitas kõrgel hoida Helle, kes võitis oma klassi W60S kindlalt, saavutades neli päevavõitu.

HELLE: Tegelikult olime tublid kõik. Läbisime rajad ja saime korralikud kohad. Võit tuli minu jaoks täieliku üllatusena. See, et ka inglastele endile nende kodumaastik parajat peamurdmist pakkus, näitas et rajad olid üsna nõudlikud. Orienteerumine on ikka eriline tegevus – kõikide meelte ergastumine ja inspiratsioon heast seltskonnast paneb mõnikord lausa luuletama!

Hadrianuse vall ja Loch Ness

Kõigil võistluspäevadel võtsime ette lühemaid avastusretki ümbruskonnas: Kendalis sõime kuulsat, suud õheta- ma panevat piparmündikooki, tuulise sadamalinn Barrow-in-Furness lähistel uudistasime padumerd (mööna ajal kui- vaks jäänud ulatuslikku mereala), kaunis valges ajaloolises Whitehavenis imetlesime omapäraseid mereäärseid skulptuure, jalutasime mastaapsetel kaldakindlustustel ja käisime ujumas pikas (18 km)

Mare ja Ingrid on

võistluskeskusest finišisse toova matka lõpusirgel

Treener Anu Sae neli välejalgset linalakka

Siiri Talts

Siiri on praegu (septembri alguses) N12 klassi edetabelis kohe Eliise järel 3. kohal. Eesti lühiraja meistrivõistlustel ei läinud tal seekord just kõige paremini, tasuks N14 klassis 11. koht. Juunis võitis ta aga SK100 korraldatud O-nädala 100KP jooksul oma klassi 24 KPga raja lausa 2-minutise vahega Eliise ees.

Eliise Kesküla

Eliise parim tulemus sel aastal tuli Eesti lühiraja meistrivõistlustel Unikülas, kus ta võitis N14 klassis kolm aastat vanematega võisteldes kuldmedali. Selle saavutuse ja teiste heade tulemuste eest kutsuti tüdruk koguni Eesti koondisesse N14 klassi eest võistlema Balti

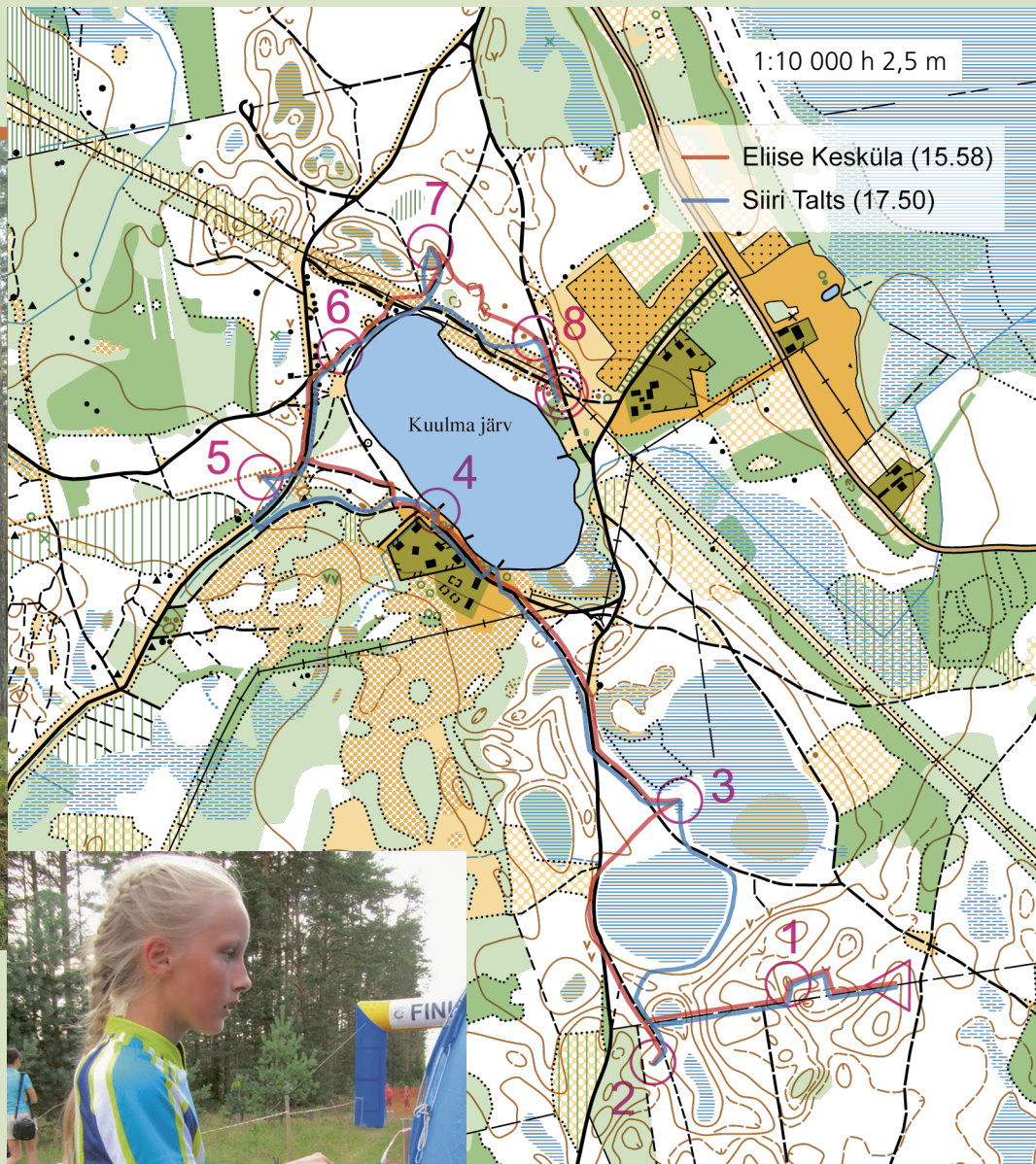

foto: www.kobras.polvamaa.ee

KOPRAKARIKA 1. päev

N12A 2,1 km 8 KP

1. Johanna Laanoja Kobras/Põlva SK 15.03
2. Eliise Kesküla HOK 15.58
3. Anita Laanejõe Võru/Võru SK 17.25
4. Siiri Talts HOK 17.50

meistrivõistlustele. Sinna Eliise seekord siiski ei läinud. „Küll jõuab järgmistel aastatel võistelda nii Leedus kui kaugemalgi,” ütleb Anu Sae ja põhjendab: „Treenerina olin Eliise koondisesse kutsumisest väga meelitatud ja tekkis isegi kiusatus tüdruk sinna saata. Kainelt kaaludes ja tulevikuks mõeldes arvasime isa-emaga arutledes,

et 11-aastast kohe koondisega teist tüüpi maastikule saata, ja seda ilma tuttava tugimeeskonnata, on ikka väga riskantne. Teades Eliise võidutahet ja reaktsiooni pärast kaotust (ega ta kedagi siis jutule ei võta), otsustasime vältida sellise stressi tekitamist. Ka logistika oleks olnud keeruline: sinna- ja tagasisõidul oleks tulnud üks lisaõöbimine kodust eemal, võrreldes lõuna-eestlastega. Igal juhul on tänavused medalid mulle kui treenerile märguandeks, et pean hakkama otsima tüdrukutele võimalusi ka väljaspool Eestit võistelda.”